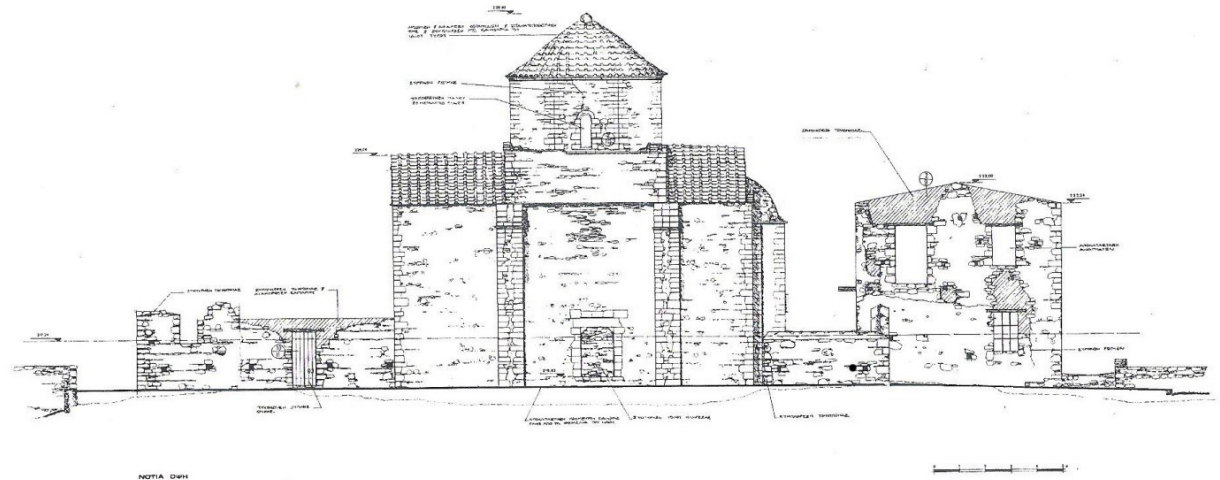

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

Μαρία Φιλοκύπρου
Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Αρχιτεκτονικής
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

- Ο τρόπος συντήρησης και επανάχρησης ιστορικών κτηρίων αποτελεί ένα σημαντικό πεδίο έρευνας και προβληματισμού.
- Ιδιαίτερος χειρισμός απαιτείται για τα κτήρια που διατηρούνται σε μορφή ερειπίου.
- Απαιτείται ιεράρχηση των επιμέρους αξιών τους για επιλογή της κατάλληλης στρατηγικής μέσα στο πλαίσιο των ισχυουσών φιλοσοφικών προσεγγίσεων.
 - Μνημεία με μεγάλη ιστορική και αρχαιολογική αξία και μεγάλη παλαιότητα συχνά συντηρούνται σε μορφή ερειπίου, αποφεύγοντας κάθε επέμβαση που θα διακινδυνεύσει την ιστορική τους αξία.
 - Από την άλλη σε περιπτώσεις κτηρίων των οποίων το μεγαλύτερό τους τμήμα διατηρείται σε καλή κατάσταση δίδεται μεγάλη σημασία στην επανάχρησή τους και στην κοινωνική τους αναβίωση.

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

- Στην Κύπρο τα περισσότερα εκκλησιαστικά κτίρια της παλαιοχριστιανικής περιόδου συντηρούνται σε μορφή ερειπίου, λόγω της μη ύπαρξης επαρκών στοιχείων για την αυθεντική τους μορφή.
- Από την άλλη μεγάλος αριθμός βυζαντινών εκκλησιών και μοναστηριών υπόκειται σε πλήρη αποκατάσταση λόγω της ανάγκης επανάχρησης και την ύπαρξη επαρκών στοιχείων για την αυθεντική μορφή.

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

- Η ιστορική, αρχιτεκτονική, κοινωνική, περιβαλλοντική και αισθητική αξία των βυζαντινών μοναστηριών είναι πολύ σημαντική.
- Κάθε μοναστηριακό συγκρότημα είναι μοναδικό, εναρμονισμένο πλήρως με τον περιβάλλοντα χώρο.
- Τους τελευταίους αιώνες και κυρίως κατά την οθωμανική κυριαρχία και την Αγγλοκρατία μεγάλος αριθμός μοναστηριών εγκαταλείφθηκε
 - Λόγω κοινωνικών και πολιτικών παραγόντων (υψηλοί φόροι, και αυστηρή νομοθεσία)
 - Λόγω φυσικών αιτιών

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

- Σύμφωνα με τις σύγχρονες τάσεις και θεωρίες αποκατάστασης κάθε μνημείο είναι ένα ζωντανό παράδειγμα πολιτισμού ικανό να μεταφέρει μηνύματα και παράλληλα με σημαντική κοινωνική αξία. **Η πιο συνήθης μέθοδος είναι η δυναμική συντήρηση που στηρίζεται στην αναβίωση και την επανάχρηση.**
- Σύμφωνα με τις σύγχρονες πρακτικές συντήρησης κάθε παρέμβαση πρέπει να αποσκοπεί στην **κοινωνική επανένταξη ενός μνημείου ως ζωντανό τμήμα του πολιτισμού.** Η αναδιοργάνωση και αναβίωση του μοναστηριακού βίου και η δυναμική ενσωμάτωση νέων λειτουργιών βοηθά στην αναβίωση των μοναστηριών.
- Η στρατηγική της κοινωνικής επανένταξης ιστορικών κτιρίων γενικότερα υπογραμμίζεται και στο χάρτη του Άμστερνταμ.

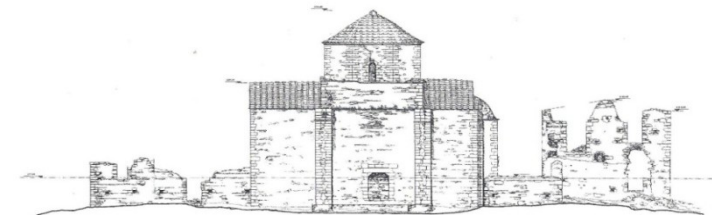
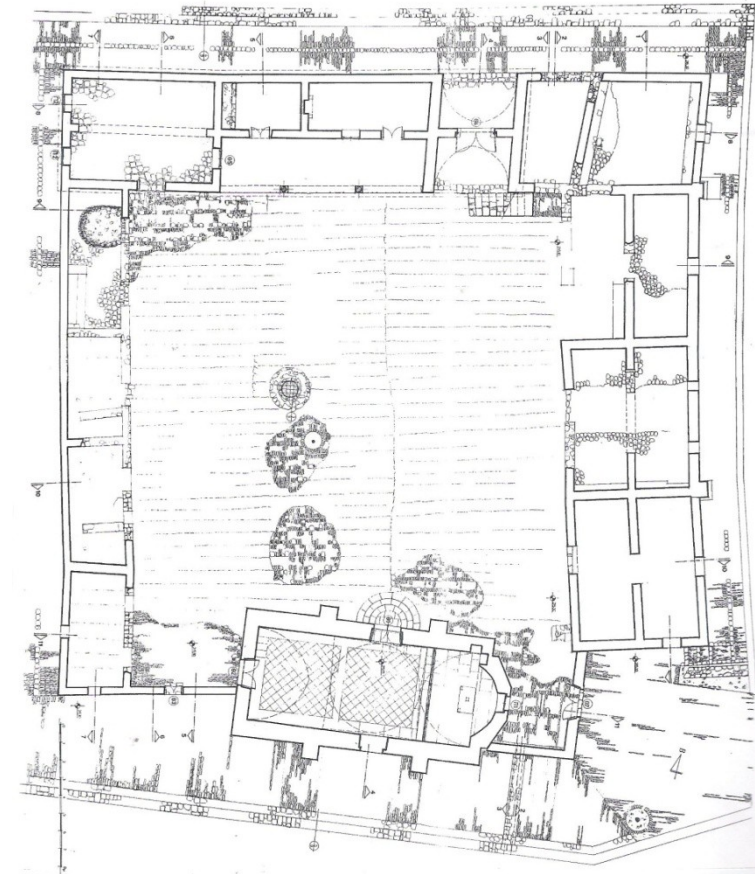
Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

- Μέσω της ανάλυσης δύο διαφορετικών προσεγγίσεων που εφαρμόστηκαν στο νησί θα αναλυθούν οι σύγχρονες τάσεις και προσεγγίσεις στον τομέα των αποκαταστάσεων.
- Τα δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα που θα αναλυθούν έχουν εκπονηθεί πρόσφατα και βρίσκονται σε λειτουργία υποδηλώνοντας το καθένα με τη δική του προσέγγιση τα θετικά και αρνητικά επακόλουθα της φιλοσοφίας και της στρατηγικής που ακολουθήθηκε.

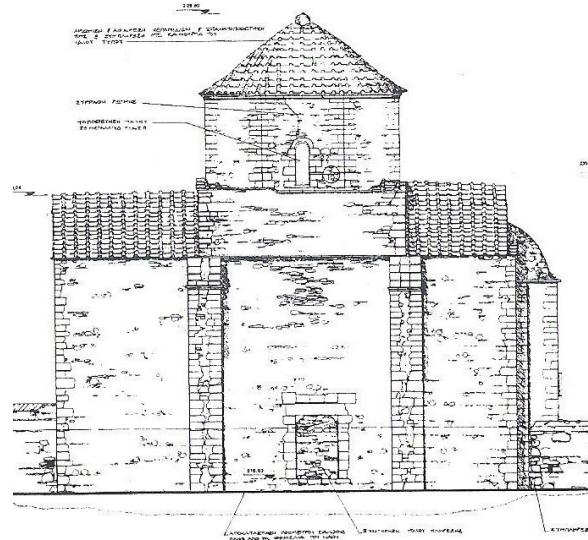

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

- Συγκεκριμένα το μοναστήρι της Παναγίας του Σίντη στην Πάφο έχει αποκατασταθεί σε μορφή ερειπίου, με τη συμπλήρωση μόνο των τμημάτων για τα οποία είχαν βρεθεί επαρκή στοιχεία, ενώ το υπόλοιπο παρέμεινε ημιτελές.
- Δεν υπάρχουν σαφείς μαρτυρίες για την ίδρυσή του το οποίο χρονολογείται το 16^ο αιώνα.
 - Το μοναστήρι ήταν σε χρήση μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα (1927) οπότε εγκαταλείφθηκε.
 - Το 1966 κηρύχθηκε αρχαίο μνημείο και το 1999 έγινε η συντήρησή του.
 - Αποτελείται από 3 πτέρυγες που περιβάλλουν μια κεντρική αυλή.
 - Η αρχική του βόρεια είσοδος έκλεισε και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα δημιουργήθηκε μια νεότερη είσοδος στα ανατολικά.

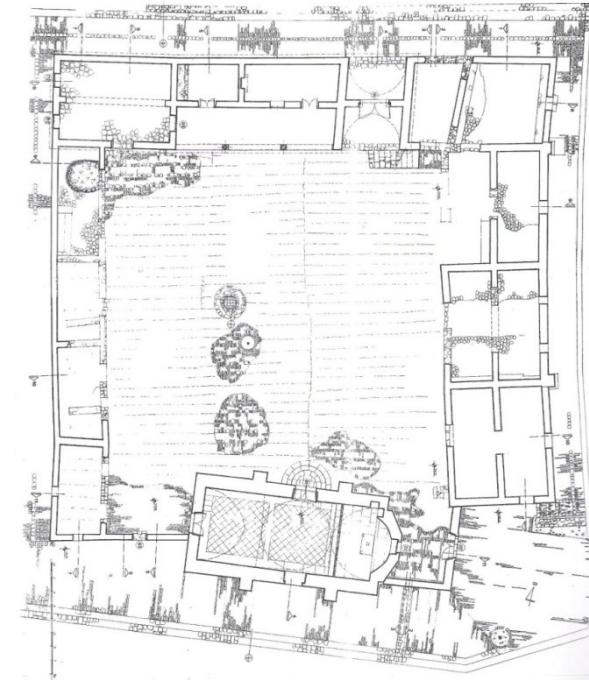

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

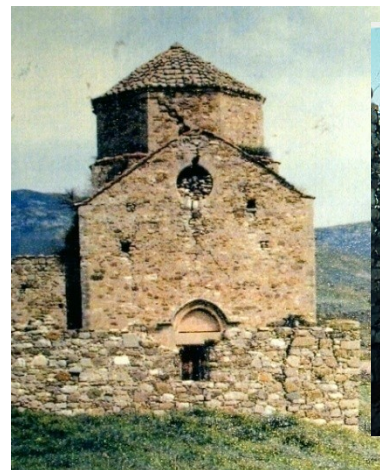
Η κατάσταση της εκκλησίας ήταν σχετικά καλή και έγινε συντήρηση για επανάχρησή της ως χώρου λατρείας.

Τα μοναστηριακά κτήρια που ανήκουν σε διαφορετικές φάσεις συντηρήθηκαν στην υφιστάμενη μορφή τους και μόνο στα σημεία που υπήρχαν επαρκή στοιχεία για την αυθεντική τους μορφή έγιναν πιο εκτεταμένες εργασίες συντήρησης.

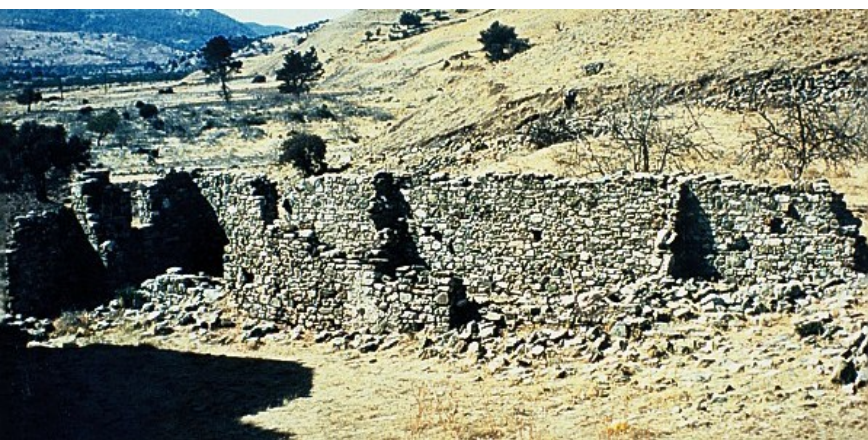
Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

- Η βόρεια πτέρυγα που διατηρούσε αρκετά από τα αυθεντικά της στοιχεία αποκαταστάθηκε στην αρχική της μορφή και έγινε επαναφορά / διάνοιξη της αρχικής βόρειας εισόδου και πλήρη συντήρηση του παλαιότερου συνοδικού το οποίο έχει σήμερα μουσειακή χρήση.
- Στην πτέρυγα αυτή έγινε αποκατάσταση του αυθεντικού ηλιακού με τις καμάρες λόγω των επιτόπου ενδείξεων αλλά και λόγω της εύρεσης αρχαιακού υλικού.

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

- Η ανατολική πτέρυγα καθώς και η δυτική συντηρήθηκαν στην υφιστάμενή τους μορφή με μικρή συμπλήρωση τμημάτων αφού δεν υπήρχαν επαρκή στοιχεία για την αυθεντική τους μορφή.

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

- Το συγκρότημα διατηρεί τον ιερό του χαρακτήρα και είναι προσβάσιμο από προσκυνητές και επισκέπτες. Το μοναστήρι λειτουργεί σήμερα ως ένα ανοικτό μουσείο και αποτελεί μια από τις ελάχιστες περιπτώσεις εφαρμογής μιας τέτοιας προσέγγισης σε μοναστηριακό συγκρότημα στο νησί.
- Το έργο έχει βραβευτεί με το Europa Nostra λόγω της ορθής προσέγγισης με τη χρήση παραδοσιακών υλικών και τεχνικών.

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

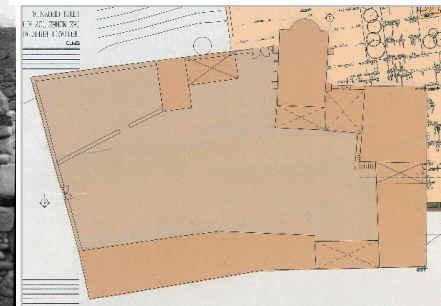
Αντίθετα το μοναστήρι της Ορούντας στην επαρχία Λευκωσία έχει υποστεί μια συνολική συντήρηση με τη συμπλήρωση όλων των τμημάτων του.

Το μοναστήρι πριν τη συντήρηση – Αρχείο Τμήματος Αρχαιοτήτων

Το μοναστήρι μετά τη συντήρηση – Αρχείο Τμήματος Αρχαιοτήτων

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

Πλήρη αποκατάσταση και συντήρηση μοναστηριακών κτισμάτων μοναστηριού του Αγίου Νικολάου της Ορούντας

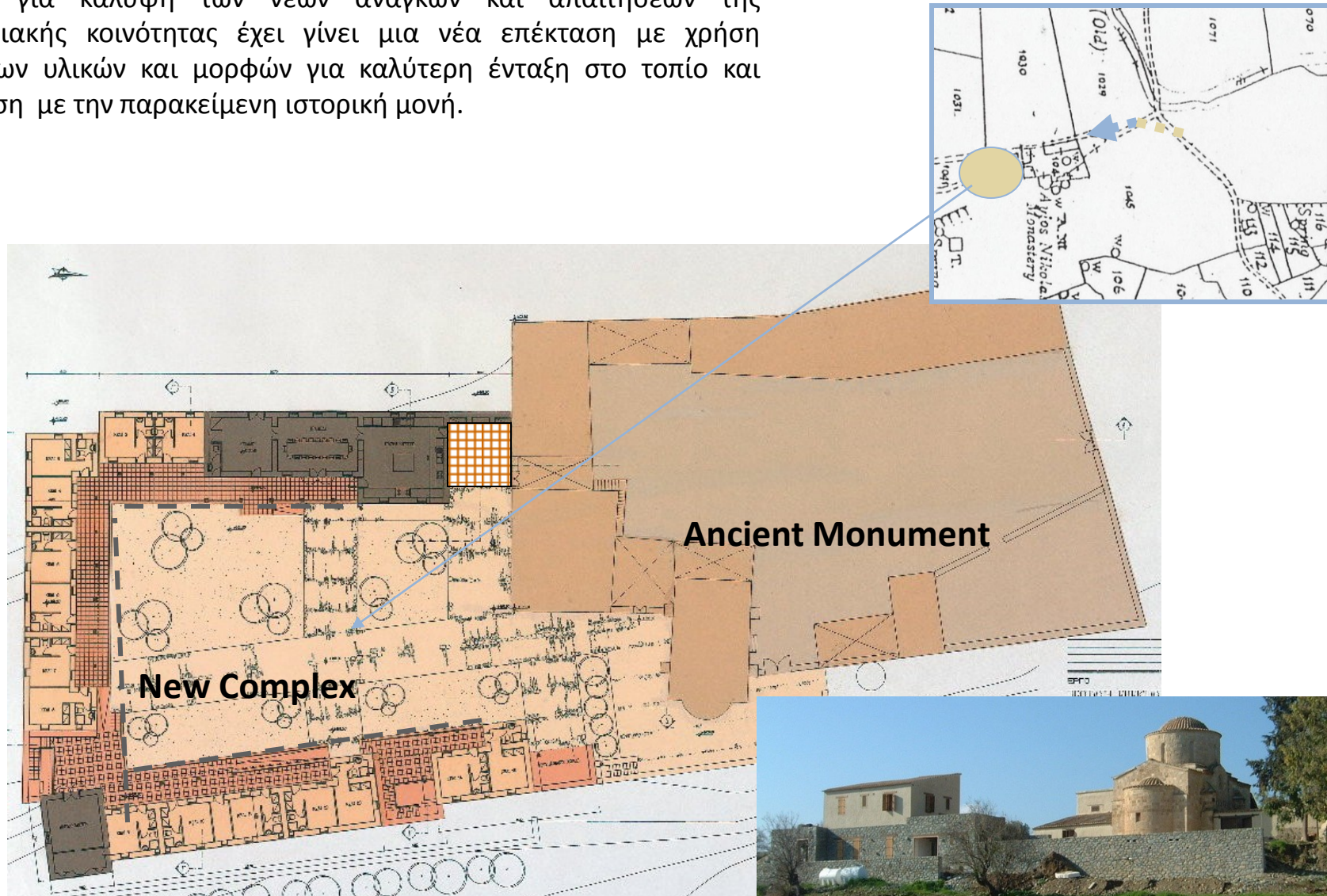

Φωτογραφίες από το Αρχείο του Τμήματος Αρχαιοτήτων

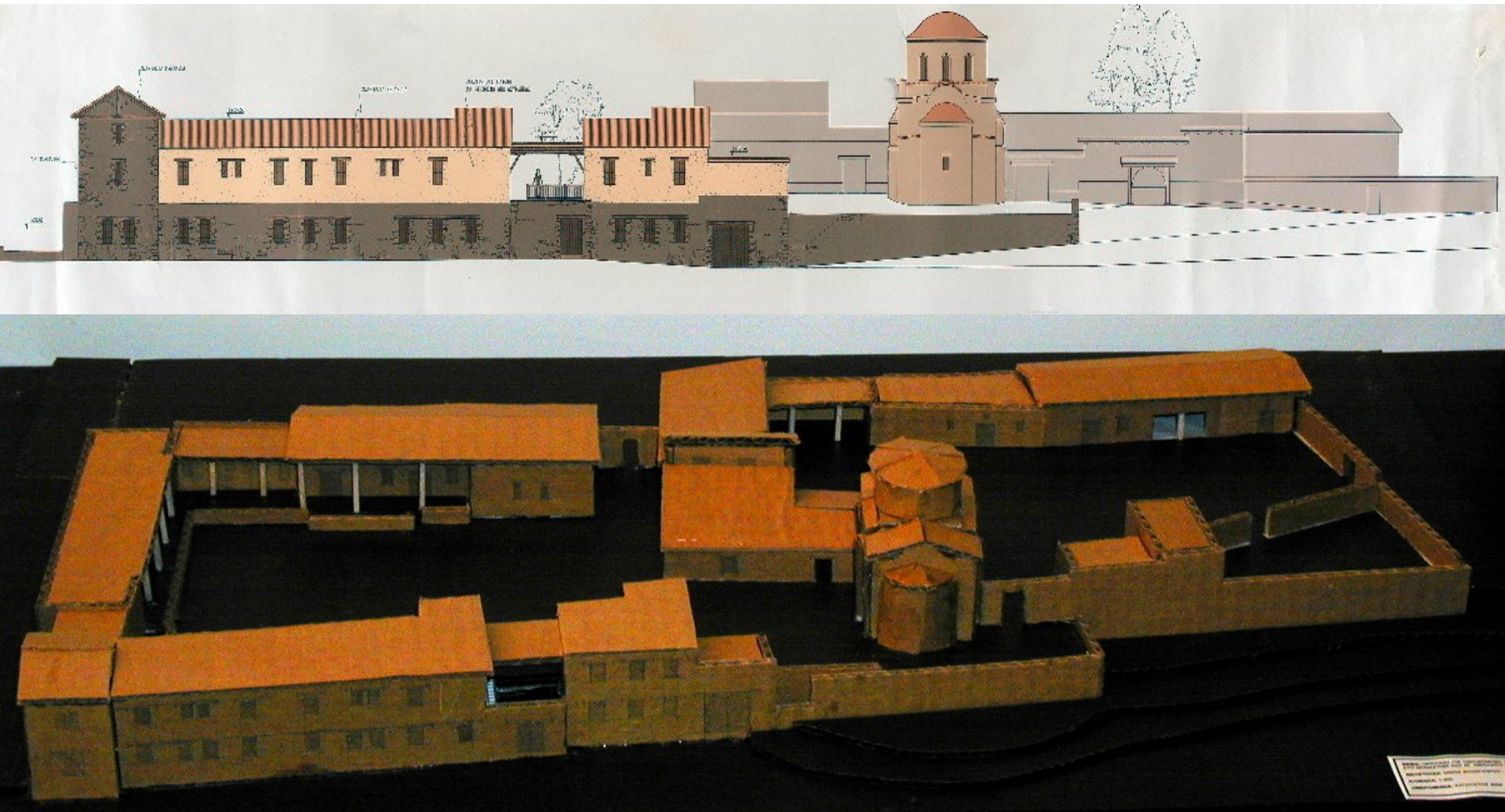
Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

Επιπλέον για κάλυψη των νέων αναγκών και απαιτήσεων της μοναστηριακής κοινότητας έχει γίνει μια νέα επέκταση με χρήση κατάλληλων υλικών και μορφών για καλύτερη ένταξη στο τοπίο και εναρμόνιση με την παρακείμενη ιστορική μονή.

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

- Η επέκταση αυτή φιλοξενεί τους πιο ιδιωτικούς χώρους της μονής και αποτελεί άβατο για τους επισκέπτες. Οι επεκτάσεις από τη μια αποτελούν μια ξεχωριστή αρχιτεκτονική οντότητα αλλά από την άλλη βρίσκονται σε άμεση επαφή με το ιστορικό κτίριο.

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

Η οργάνωση του νέου τμήματος γίνεται σε 3 πτέρυγες με γραμμική διάταξη και με ενσωμάτωση ημιυπαίθριων χώρων. Ο νέος σχεδιασμός στηρίχθηκε στις σύγχρονες αρχές σχεδιασμού επεκτάσεων σε ιστορικά κτήρια.

Έγινε χρήση παραδοσιακών υλικών και τεχνικών για καλύτερη ένταξη στον περιβάλλοντα χώρο και στο γειτονικό μοναστήρι. Οι απλές καθαρές χαράξεις του το κάνουν να ξεχωρίζει από την ακανονιστία του παλαιού συγκροτήματος

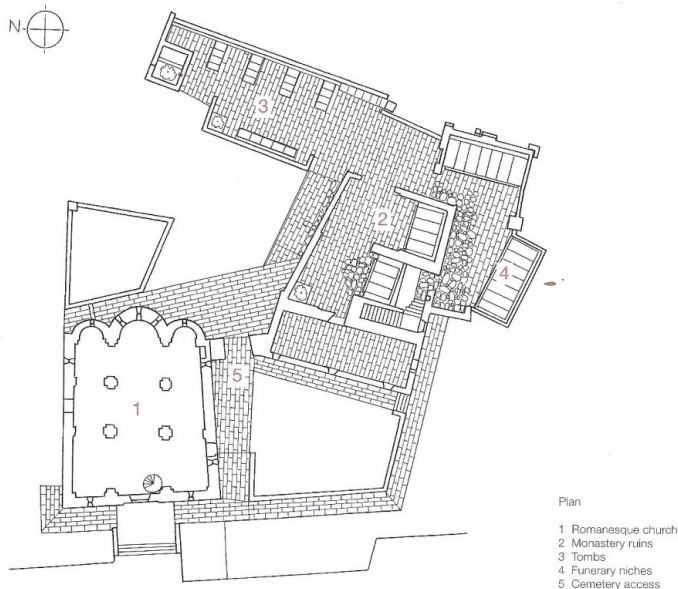
Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

- Μέσω της ανάλυσης των παραδειγμάτων αυτών προκύπτουν ποικίλα ερωτήματα όπως
 - σε ποιες περιπτώσεις είναι προτιμότερη η μουσειακή αντιμετώπιση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και η διατήρηση των μνημείων ως ερείπια και
 - σε ποιες περιπτώσεις δικαιολογείται η αναβίωση, η συμπλήρωση και τελικά η επανένταξή τους στην κοινωνία.

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

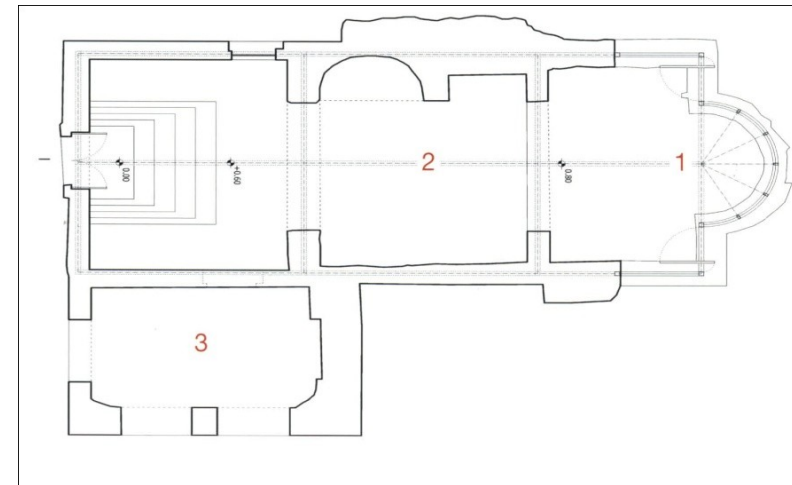
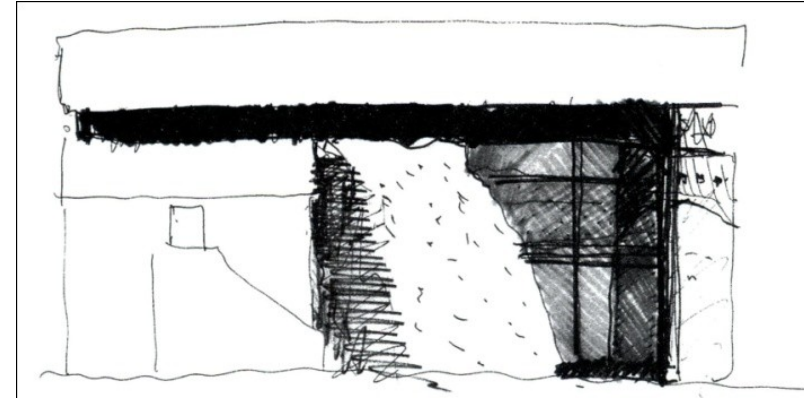
- Σε κάποιες περιπτώσεις μοναστηριών και γενικότερα εκκλησιαστικών κτηρίων που διατηρούνται σε μορφή ερειπίου εκτός Κύπρου σήμερα ακολουθούνται πιο σύγχρονες λύσεις και στρατηγικές με τη χρήση νέων υλικών και τεχνικών που διαφοροποιούνται εντελώς από τα αυθεντικά τμήματα των υφιστάμενων κτηρίων όπως το μέταλλο, το ξύλο και το γυαλί.
- Με τον τρόπο αυτό αναδεικνύεται περισσότερο η αυθεντική κατασκευή αφού τα νέα μέλη ξεχωρίζουν εντελώς από τα αυθεντικά.
- Αυτό όμως πρέπει να γίνεται με σεβασμό της αυθεντικής μορφής και οντότητας του ιστορικού κτηρίου.

Monastery Ruins in Catalonia

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

Church of San Donato (romanesque) – Chiesa di San Donato, Castelnuovo di Farta, Italy
Architects: Mao Benedetti e Sveva Dei Martino

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

Convent de Sant Francesc, in Santpedor, Spain

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

Church "St. Paraskeva" , Nessebar, Bulgaria

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

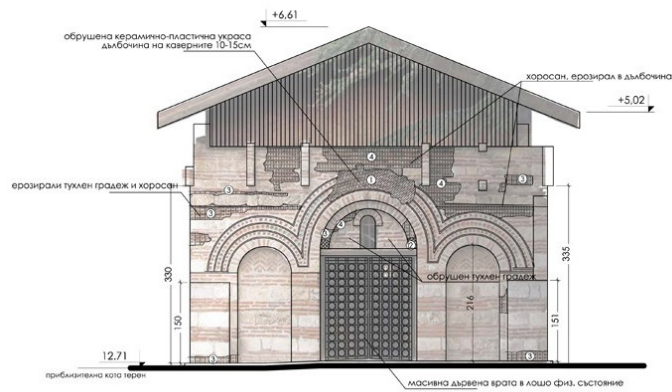

ELEVATION WEST

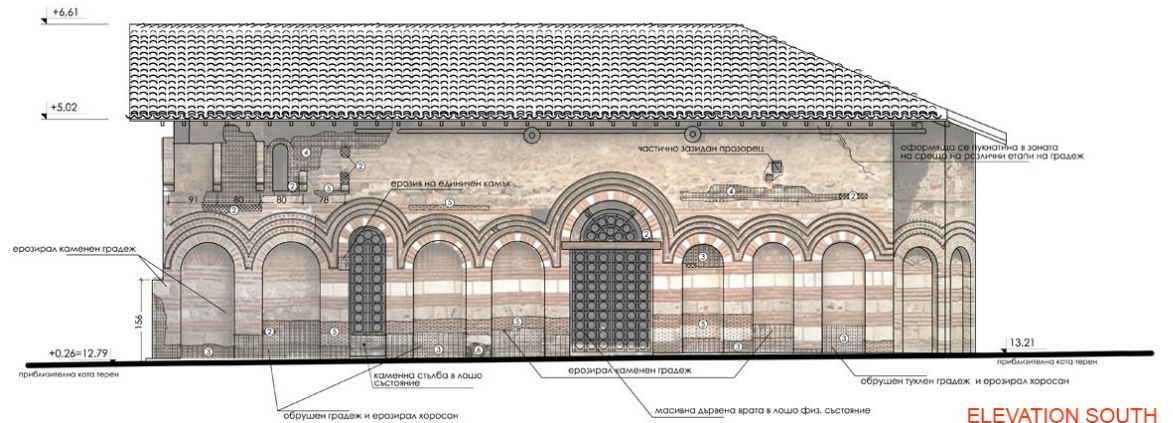

ELEVATION SOUTH

CONDITION BEFORE INTERVENTION

ELEVATION WEST

ELEVATION SOUTH

Σύγχρονες τάσεις στη συντήρηση και αποκατάσταση εκκλησιαστικών κτηρίων

Φαίνεται δηλαδή ότι οι διάφορες στρατηγικές και φιλοσοφικές προσεγγίσεις που ακολουθούνται κατά τη συντήρηση κτηρίων που διατηρούνται σε μορφή ερειπίων δεν διαφέρουν πολύ μεταξύ τους αλλά έχουν κοινές συνιστώσες και συχνά συγκλίνουν.

Κύριος γνώμονας είναι η **ανάδειξη και ο σεβασμός κάθε ιστορικού κτηρίου** με την αποφυγή ενεργειών που θα διακινδυνεύσουν την αξία και την ιστορικότητά του.

Είναι από τη μια σημαντική η **επανάχρηση** αλλά αυτό δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να οδηγεί σε μείωση της αισθητικής, ιστορικής συμβολικής αξίας των κτηρίων.

Απαιτείται δηλαδή **ισορροπία μεταξύ των επιμέρους αξιών**. Όλα τα κτήρια εμπεριέχουν πολλαπλές αξίες οι οποίες πρέπει να γίνονται συνολικά σεβαστές για να μπορεί να διατηρηθεί ο **ιδιαίτερος ιερός και συμβολικός χαρακτήρας των εκκλησιαστικών κτηρίων**.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας